

noriteter inom etikerådet. Var och en som funderat över dessa frågor kommer här att återfinna sina egna argument och dessutom få andra argument tydliggjorda på ett sätt som bara kan utveckla det egna ställningstagandet.

Man kan gratulera Danmark som skapat ett medicinsk-etiskt forum av en sådan bredd och kapacitet som de facto förmår att kommunicera med allmänheten och på ett respektfullt sätt konkretisera olika perspektiv och slutligen komma till en rekommendation som sannolikt har en osedvanligt bred förankring i Danmark och därför kommer att bli lätt att implementera. •

Grupptechnik för lekmän med drömmar

Montague Ullman. **Att förstå drömmens språk.** 372 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1996. Pris ca 355 kr. ISBN 91-27-05553-1.

Recensent: biträdande överläkare Göran Högberg, PBU, Fullersta gård, Huddinge.

Denna drömbok heter i sin engelska originaldräkt »Appreciating dreams. A group approach». Den svenska titeln som lockar läsare med förhoppningar om tolkningsnycklar till drömmar är inte rättvisande. Ty detta är inte en bok om vad drömmar betyder utan om hur man arbetar som ledare för en drömförståelsegrupp. Som sådan är boken mycket bra, lugn och systematisk.

Respektfullt om drömförståelse

Montague Ullman har utvecklat en bestämd form för grupparbete för lekmän med drömmar. Hans undervisning har fått bra fäste i Sverige, och den aktuella boken vänder sig till dem som vill bli ledare för en drömgrupp. Ullmans metod är att i en mindre grupp låta en person berätta sin dröm, de andra skall sedan utveckla känslor och betydelser ur drömmen som om den vore deras egen. Denna teknik påminner om psykodramametodens teknik »grupp-dubbel», där alla i tur och ordning försöker uttrycka sig som om de vore den person som är i centrum för uppmärksamheten. I Ullmans

grupptechnik är denna dubbelteknik central. Ullman distanserar sig från psykoanalytiska tolkningar och ser i stället drömmen som en inre vishetslärare. I lekmanagrupper kan vi utforska det budskap som just denna dröm har för just denna individ. Ullmans metod är mycket respektfull mot drömmaren – drömmen blir inte förmål för experttolkningar utan reflekterad genom gruppdeltagarnas personliga reaktioner.

För gruppledare

Det är en systematisk bok, som utifrån åtta faser under en drömgruppsession beaktar ledarens, drömmarens och gruppdeltagarnas funktioner. Med detta sätt att skriva bjuds det på många upprepningar, och boken lämpar sig bäst för dem som vill skaffa sig kunskap för att själva leda drömgrupper. Det är kanske snart dags för någon vårdcentral att tillsammans med ett studieförbund utveckla drömgrupper.

Med Asklepios bland våra föregångare kan det finnas skäl att ge drömarbete en plats i vården – som en metod att utveckla hälsofrämjande gemenskap och intuition. •

Schizofreni i hälsoekonomisk belysning

M Massimo Moscarelli, Agnes Rupp, Norman Sartorius, eds. **Schizophrenia. Handbook of mental health economics and health policy.** Vol 1. 576 sidor. Chichester–New York–Brisbane: Wiley, 1996. Pris £ 85. ISBN 0-471-96108-6.

Recensent: professor Frits-Axel Wiesel, institutionen för psykiatri, Akademiska sjukhuset, Ulleråkersområdet, Uppsala.

Hälsoekonomi är ett allt viktigare koncept i tider med minskande resurser för hälso- och sjukvården. Verksamheterna måste vara kostnadseffektiva, dvs behandling och åtgärder skall anpassas till rätt insatsnivå och vara till nytta för patienterna. Hälsoekonomi innefattar således ett krav på ut-

värdering, och våra patienter har rätt att kräva att insatt behandling har visats vara effektiv. Detta är tyvärr ofta inte fallet inom sjukvården.

Metoder för utvärdering

Inom psykiatrin intar patienter med schizofreni en särställning både ur ett individ- och ur samhällsperspektiv. Samhällskostnaderna för denna sjukdom är fortfarande den största sedd som enskild diagnos och medför, trots utveckling av behandlingsinsatserna, ett svårt lidande för patienterna. Det är därför mycket tillfredsställande att »Handbook of mental health economics and health policy» som första volym avhandlar schizofreni.

Volymen baseras på bidrag från tre internationella »workshops» inom ämnesområdet och består av 552 sidor med 86 bidrag redigerade av M Moscarelli, Milano, A Rupp, The National Institute of Mental Health, Rockville, och N Sartorius, tidigare WHO. De inledande kapitlen avhandlar diagnostik, symtomatologi och skattningar av patienter med schizofreni. En ambitiös genomgång av olika typer av behandlingsinsatser görs tillsammans med försök till utvärdering av dessa. Det är logiskt att det i särskilda avsnitt presenteras metoder för utvärdering av behandlingsprogram, kostnader för vården och hälsopolitiska program.

Social dysfunktion avhandlas

Vissa avsnitt är av särskilt intresse, bl a avhandlas problem med social dysfunktion i samband med rehabilitering. Social dysfunktion ansågs under en lång tid endast vara ett epifenomen som inte förtjänade någon särskild uppmärksamhet. Insatt behandling med läkemedel eller psykoterapi skulle ge en sådan förbättring att andra störningar/problem samtidigt skulle försvinna. Denna syn har säkert bidragit till att rehabilitering av schizofrena patienter utvecklats onödigt långsamt.

I volymen presenteras många behandlingsmodeller, men de redovisade utvärderingarna är oftast svåröverskådliga eller bristfälliga till sin karaktär. Åtgärder för att minska stresspåverkan på patienter är det säkraste sättet att

minska sjukvårdsbehovet, en uppfattning som är väl förankrad i ett internationellt perspektiv. Vikten av tidig intervention för att förbättra patienternas prognos påpekas av flera författare. Att så är fallet förefaller troligt, men detta återstår dock att visa, vilket motiverar pågående forskningsinsatser. I flera avsnitt presenteras Case managementprogram, och deras kostnadseffektivitet diskuteras, vilken dock inte synes självklar.

Bredd på bekostnad av djup

Volymens breda anslag gör att den är av intresse utanför den krets som är direkt ansvariga för vården av de schizofrena. Den utgör en värdefull källa för att finna relevanta referenser för en fördjupad läsning. Det breda anslaget har emellertid skett på bekostnad av djupet, och läsningen störs av alltför många upprepningar mellan de olika avsnitten i stället för att föra analysen framåt. I vissa fall föreligger en detaljrikedom som är oklar till sitt syfte annat än för en trängre krets.

Vid läsning av volymen framkommer det klart att vi idag är medvetna om alla de problem som föreligger i vården av de schizofrena. Samtidigt saknar vi utprövade lösningar för dessa. Den rika florin av förslag till lösningar är säkerligen ett uttryck för den osäkerhet eller okunskap vi har om syndromets patogenesis. •

Vad kostar boken?

Det händer att den uppgift om bokpriset som Läkartidningen uppger i recensioner inte stämmer med det pris bokhandeln begär.

Vi har successivt övergått till att ange priset i utgivarens landets valuta, eftersom många faktorer gör att ett omräknat pris lätt blir missvisande. Valutakursen kan variera, bokhandelns omkostnader likaså.

Vi vill ge våra läsare rådet att kontrollera priset med bokhandeln innan boken beställs. Det händer att kostnaden för en bok blir upp till dubbelt så stor som en direkt omräkning efter valutakursen antyder.